

Правила при писане

ПРАВОПИС

УПОТРЕБА НА ПЪЛЕН ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН

- ◆ С пълен член членуваме *подлога* в изречението и неговите съгласувани определения.

Ако можем да заместим същ. име или словосъчетание с **той**, трябва да го членуваме с пълен член:

УченикЪТ (**той**) обича трудностите.

ЛюбознателниЯТ човек (**той**) обича предизвикателствата. (Съгласуваното определение *любознателният* према пълен член)

Най-големиЯТ приятел на брат ми (**той**) е компютърът.

- ◆ Именната част в съставното именно казуемо и нейните съгласувани определения.

• Естествено ще попитаме защо и КОМПЮТЪРЪТ (в последното изречение) е членуван с пълен член. Защото е част от съставното именно казуемо. За практиката обаче ни е достатъчно да знаем, че

ако трябва да членуваме **същ. име от м.р.**, стоящо **след** спомагателния глагол **Е** или миналата му форма **беше**, използваме пълен член (*Това е учебникът, който търся; Това беше учебникът, който търсех*).

• Някои глаголи, употребени като полуспомагателни, също образуват съставно именно казуемо:

Иван стана най-известният фотограф в училището. (Съгласуваното определение *най-известният* приема пълен член) В това изречение *стана* е полуспомагателен глагол и затова може да се замести с форма на спомагателния глагол **съм** → *Иван беше най-известният фотограф в училището.*

Нека да сравним: *Иван стана от стола* - тук глаголът *стана* е употребен в прякото си значение и е пълнозначен глагол; не можем да го заменим с форма на спомагателния **съм** → *Иван беше от стола.*

😞 Членуваме с пълен определителен член *подлога*, именната част в съставното именно казуемо и техните съгласувани определения.

😎 Ако пред думата стои предлог (*по, за, на, без, около* и др.), тя НИКОГА не се членува с пълен член.

😞 Да си припомним, че при членуване има лесен начин да разберем коя част трябва да членуваме с пълен и коя с кратък член : ако можем да заменим думата с **той**, пишем **пълен член**; ако можем да я заменим с **него (го)**, пишем **кратък член**:

Учителят хареса романа → *Той го хареса*;

Романът е харесан от учителя → *Той е харесан от него.*

ЧЛЕНУВАНЕ С Я/ЯТ

◆ Съществително име от м.р., образувано с наставки **-тел** или **-ар/-яр** и означаващо професия, се членува с Я/ЯТ

строител → строителя → строителят;

зъболекар →зъболекаря → зъболекарят;

коняр → коняря → конярят.

♦ С Я/ЯТ се членуват още няколко думи – *кон, ден, крал, цар, път, зет, нокът, лакът, огън*, както и *всички съществителни, завършващи на Й*:

Път → пътя → пътят

Нокът → нокътя → нокътят

край → края → краят (Обърнете внимание, че в този случай **й** се заменя с **я**)

ДВОЙНО Т (ТТ) и ЩТ

- Същ. имена от ж.р. се членуват с –ТА (*маса – масата; любов – любовта*)
- Допускат се грешки при членуване на същ. имена от ж.р., завършващи на Т и Щ , като се изпуска едно Т (*вместо ТТ , се пише Т; вместо ЩТ, се пише Щ*)

пролет –пролетта;

свещ– свещта .

- Всички имена от ж. р., завършващи на -ОСТ, при членуване се пишат с двойно Т:

Младост – младостта

Съвременност – съвременността

Неизбежност – неизбежността

Радост – радостта

Конкретност – конкретността

ДВОЙНО Н (НН)

Прилагателно име, което в м.р. ед.ч. завършва на –НЕН, във формите си за женски, среден род и множествено число образува двойно Н:

- *странен, странна, странно, странни;*
- *съвременен, съвременна, съвременно, съвременни.*

Същ. имена, образувани от такива прилагателни, също се произнасят и пишат с двойно Н – *странност, съвременност.*

ЧАСТИЦАТА НЕ

♦ пише се отделно

♦ слято със следващата дума се пише:

– когато думата не се употребява без нея (*неизбежен, непоколебим, невръстен*)

– пред съществително, прилагателно или наречие, когато с НЕ се образува нова дума с противоположно значение (*истина → неистина; приятел → неприятел; вярно → невярно; мирен → немирен; напразно → ненапразно; знаещ → незнаещ; узрял → неузрял; възпитан → невъзпитан*)

– когато думата е образувана с представка НЕДО (*недоглеждам; недвиждам; недочувайки*).

😊 Лесно можем да открием дали трябва да напишем частицата *не* слято или отделно, като членуваме следващата дума.

♦ Ако думата може да се членува в текста – пиши слято! *Не* е част от следващата дума:

Той не можеше да разбере това недобро отношение → Той не разбираше недоброто отношение;

Учителят се дразнеше от неслушащи ученици → Учителят се дразнеше от неслушащите ученици;

Това беше недобър пример, който те веднага усвоиха → Това беше недобрят пример, който те веднага усвоиха.

♦ Ако думата не може да се членува, пиши разделно! *Не* е отделна дума:

Тя не каза нищо (думата *каза* не се членува);

Не разбирайки думите му, тя го гледаше учудено (разбирайки не може да се членува).

😞 Не трябва да забравяме представката *недо*. Думите, образувани с нея, не могат да се членуват, но пък и обикновено не съществуват без първата част на представката *не*. Напр. *недовиждам*, *недовиждайки* (няма дума *довиждам*).

ЧАСТИЦИТЕ ПО И НАЙ

Частичите ПО, НАЙ се пишат **полуслято** (отделят се с малко тире) пред::

- прилагателни имена (*по-голям*, *най-интересен*, *по-щастлив*, *най-горещ*);
- наречия (*по-нагоре*, *най-напред*).

Частичите ПО, НАЙ се пишат **отделно** пред:

- съществителни имена (*пó човек*, *най юнак*);
- глаголи (*пó харесвам*, *най обичам*);
- някои изрази (*пó към мене*, *пó на открито*)

В тези случаи частицата **пó** се пише с ударение, за да се разграничи от предлога *по*.

ПЕТ СТОЛА или ПЕТ СТОЛОВЕ?

ПЕТ УЧЕНИКА или ПЕТ УЧЕНИЦИ?

- Същ. имена от м.р., означаващи предмети, животни, явления и т.н. имат **ОСОБЕНА ФОРМА**, когато са употребени след числителни имена и някои местоимения (*колко*, *няколко*):

един стол, много **столове**, но десет **стола** (*Вземете тези **столове**, но Вземете десет **стола**, Вземете **няколко стола***);

един водопад, много **водопади**, но няколко **водопада** (*Пътят ни минава покрай много **водопади**, но Ще минем покрай **пет водопада***).

😄 !Тази особена форма **не се използва** за същ. имена, означаващи лица (*учител*, *ученик*, *строител*, *контрольор*, *родител*):

много **ученици**, няколко **ученици**, пет **ученици** (*Стаята беше пълна с **ученици**, В стаята бяха останали **няколко ученици***)

♦ **УЧТИВА ФОРМА** - за да изразим уважение, използваме специфични езикови средства:

- Използваме формите на личното местоимение за 2 л., мн.ч. *Вие*, *Вас*, *Ви* вместо *ти*, *тебе*, *те*.

- Използваме формите на показателното местоимение за 2 л., мн.ч. *Ваш*, *Ваша*, *Ваше*, *Ваши* вместо *твой*, *твоя*, *твое*, *твои*

В този случай местоименията се пишат с главна буква.

- В множествено число се използват и глаголните форми на *-л* (*мин. св. **деят. прич***) *присъствали*, *били*, *ходили* и т.н.

• В единствено число са прилагателните имена и причастията на *-т* и *-н* (мин- страд. прич.), като се съгласуват по род с лицето, към което се обръщаме или за което говорим (*отличен, отличена, отличено, отличени, очарована, развълнуван*).

*Госпожо, разбрахме, че **сте били очарована** от пътуването.*

*Господин Петров, вярно ли е, че **Вие** не само **сте организирали** събитието, но **сте били и отличен** за добрата работа.*

*Колега, **Вашето** мнение е ще бъде обсъдено по-късно.*

***Вашето** дете е **наградено** в конкурса за рисунка.*

• С главна буква се пишат притежателните местоимения, когато са част от титли или длъжности:

*Да се обърнем към **Негово** Високопреосвещенство.*

*Молбата е до **Негово** Превъзходителство.*

ПРАВОПИС НА СЛОЖНИТЕ ДУМИ

СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ИМЕНА (съставени от две съществителни)

• *полуслято (отделяме с чертица) пишем сложни съществителни имена, при които при членуване се променя само втората част:*

министър-председател → минисътър-председателят

храм-паметник → храм-паметникът

кандидат-студент → кандидат-студентът → кандидат-студентката

• *разделно пишем сложни съществителни имена, при които при членуване се променя първата част:*

художник импресионист → художникът импресионист

къща музей → къщата музей

съчинение разсъждение → съчинението разсъждение

ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА , образувани от **лично и фамилно** име.

♦ Прилагателни притежателни имена на *-ОВ* и *-ЕВ* се пишат **полуслято** (с малко тире) и главна буква за всяка част:

- Иван Вазов, Иван-Вазови разкази;
- Христо Ботев, Христо-Ботеви стихотворения.

♦ Прилагателни качествени имена на *-СКИ* се пишат **слято** и с малка буква:

- иванвазовско родолюбие;
- христоботевски плам.

ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА , образувани от **числително и съществително** име, се пишат:

♦ слято:

- *едноминутен* (от една минута);
- *пететажен* (от пет етажа);
- *дванадесетгодишен* (от дванадесет години).

!НО АКО числителното име се състои от две думи (*двадесет и пет*), то прилагателното се състои от три:

- *двадесет и пет годишен*;
- *петдесет и пет етажен*.

♦ с малко тире (когато числителното име е написано с цифри):

5-годишен (от пет години)

50-градусов (от петдесет градуса)

6-етажен (от шест етажа)

6-степенен (от шест степени)

2-часов (от два часа)

ЧИСЛИТЕЛНИ ИМЕНА, с които се бележи приблизително количество се пишат полуслято:

- пет-шест, сто-двеста, година-две.

НАРЕЧИЯ, означаващи обикновено неопределеност се пишат полуслято:

- лека-полека, насам-натам, тук-там.

МЕЖДУМЕТИЯ:

- тик-так, бим-бам-бум, шушу-мушу.

КОГА ПИШЕМ **И** , КОГА **Й**

- Съществителни имена иместоимения, завършващи на **И**, в единствено число се пишат с **Й**, а в множествено с **И**:

Ед. ч.   Мн. ч.

Тролей – *тролеи*

Случай – *случаи*

Мой – *мои*

Който – *които*

Някой – *някои*

Кой – *кои*

Чийто – *чиито*

Относителното местоимение **който** не завършва на **и**, но то е образувано от въпросителното местоимение **кой** и затова се променя по същия начин. Това се отнася и за относителното местоимение **чийто**, образувано от въпросителното **чий**.

ПРЕНАСЯНЕ НА ДУМИ

При пренасянето на части от думи трябва да се съобразяваме с няколко изисквания:

• Трябва да разделяме думата така, че отделните части да се произнасят с лекота (при скандиране без проблем разделяме думата на срички);

• Една съгласна между две гласни се пренася с втората гласна (*вра - та, кни - га, слу - шам*);

• Две и повече съгласни между две гласни се разделят- поне една съгласна трябва да остане с първата или втората гласна (*вест - ник или вес - тник, или вест-ник, издател - ство или издателс - тво или издателст - во*);

• Две еднакви съгласни се разделят: *пролет - та, стран - ник, съвремен - ност, под - държам*;

• **Й** - когато **Й** се намира между две гласни, винаги се пренася с втората гласна (ма - **й**онеза, ра - **й**он); във всички други случаи остава с първата гласна (**кой** - то, **случай** - ност, **достойн** - ство);

• Една гласна никога не се оставя сама; думата **ура** (у - ра) не може да се пренася, въпреки че има две срички;

• **Ъ** стои винаги след съгласната, чиято мекост означава, и не се отделя от нея, както и от гласната **О**, която стои след **Ъ** (**Ко** - **лъо**, **шо** - **фьор**, **фо** - **тъойл**)

Интерпретации на литературни текстове

Интерпретации на литературни текстове.

Тестове

Тестове по български език на тема правопис и езикови правила. Разберете дали можете да пишете правилно.

Начало [Търси в сайта](#)

Граматиката е основен дял от езикознанието, изучаващ строежа на езика.

Copyright © 2012 - 2022